

UOT 82-09

RƏSUL RZA ƏDƏBİ MƏKTƏBİNDƏ POETTEKNOLOGİYA MƏSƏLƏLƏRİ**CÜMƏNOV DƏYANƏT ALMAZ oğlu***Sumqayıt Dövlət Universiteti, dosent*cumanov73@mail.ru*Açar sözlər: modern şeir, poetik assosiativlik, bədii detal, lakoniklik, poetizm*

1960-80-ci illər mərhələsini Azərbaycan ədəbiyyatında mövzu və forma axtarırları baxımdan 1920-30-cu illərin uğurlu davamı və xələfi, 1990-cı illərin isə bir növ sələfi fonunda Rəsul Rza ədəbi məktəbi XX yüzillik Azərbaycan poeziyasında özünəməxsus və möhtəşəm görünür. Bu ədəbi məktəb sadə və həyati mövzuların mənalandırılması və adiliyin tərənnümü ilə yeni poetik ruh vəşeyriyyəyə yol açması, yeni ritm, intonasiya çalarları və ahəng, poetik assosiativlik, şeirdə intellektuallıq, dil novatorluğu, yeni təşbeh, metafor, obraz və s. baxımdan ayrıca bir poetik mərhələdir: “P.Neruda, N.Hikmət, B.Nezval və R.Rza qəbul etdikləri yaradıcılıq üslubları ilə bir-birinə yaxın sənətkarlardır. Lakin istər P.Neruda və Nezval, istərsə də N.Hikmət və R.Rza əsərlərindəki fərdi obrazları və konkret ümumiləşdirmələri ilə tamamilə müstəqil şairlərdir”. [1, s. 23] Rəsul Rza və bu ədəbi məktəbin təmsilçiləri Ə.Kərim, Ə.Salahzadə, İ.İsmayilzadə, F.Qoca, F.Sadiq, V.Səmədoğlu, V.Cəbrayılzadə, R.Rövşən, A.Abdulla və b. bir üslubda birləşsələr də, fərdi poetik üslublarına, ifadə tərzinə görə ayrılmışlar. Tədqiqatlar göstərir ki, Ə.Kərim Azərbaycan poeziyasında ayrıca bir mərhələ yaratmış, Ç.Əlioğlu şeirimizi surrealist çalarlarla zənginləşdirmiş, V.Səmədoğlu, V.Cəbrayılzadə, R.Rövşən isə yaradıcılıqlarının müəyyən mərhələsində dekadans şairlərə çevrilərək Azərbaycan poeziyasında dekadentizm ədəbi təmayülünü təmsil etmişlər. Fərdi poetik üslub, fərdi ifadə tərzini novatorluğu üzə çıxarır və eləcə də novatorluq fərdi poetik üslubu müəyyənləşdirir və beləliklə, ümumi ədəbi prosesdə, ədəbi məktəb daxilində şairin yaradıcılıq siması, poetik ədası, özünəməxsusluğu görünür.

Azərbaycan bədii fikir tarixində Rəsul Rza ədəbi məktəbinin Azərbaycan poeziyası tarixində özünəməxsusluğunu şərtləndirən amillərdən biri onun forma və məzmunca novator mahiyyət kəsb edən dil-üslub özəllikləri ilə ilişkilidir. Bu məsələnin tədqiqi bütövlükdə milli şeir dilimizin öyrənilməsində, elmi konsepsiyasının yaradılmasında aktualıq kəsb edir və fikrimizcə, diqqətdən kənar qalmamalıdır. Rəsul Rza və bu ədəbi məktəbin dil-üslub xüsusiyyətləri sırasında poetik assosiativlik, yəni bədii fikrin assosiativ çalarlarla təqdimi əsas yer tutur ki, bu da onları S.Vurğun ədəbi məktəbindən əsaslı şəkildə fərqləndirmişdir. Assosiasiya prosesində isə şeir dilinin yeni ritm və intonasiyaya köklənməsi, adi detalın obrazlaşdırılması, yəni bədii detala çevrilməsi, söz çevikliyi-maksimal lakoniklik, poetizmlərin vacib keyfiyyət və forma dəyişikliyi baş tutur.

Elmi təfəkkürdən fərqli olaraq, incəsənətdə, yaradıcı peşələrdə, bədii yaradıcılıq prosesində obrazlı təfəkkür ana sütuna çevrilir. Obrazlı təfəkkürün yüksək forması sayıla biləcək assosiativ təfəkkürü isə zahirən bir-biri əlaqəsi olmayan, yaxud əlaqəsi uzaq görünən əşya və hadisələr arasında poetik qanunauyğunluq, poetik kontakt yaratmaq cəhdləri kimi düşünmək olar. Təbii ki, bu həm yaradandan (şairdən), eləcə də onu qavramaq istəyəndən (oxucudan) yüksək intuisiya, intellekt və məntiq tələb edir. Poetik mətn yaratma prosesində assosiasiyaya daha çox meyil etmək R.Rza, eləcə də bu poetik məktəb nümayəndələrinin yaradıcılığı üçün əsas səciyyəvi cəhət olmuşdur. Bir insan şəkli asacağam; /bir yanında Nəsimi / dabanından soyulandan sonra. / Bir yanında/ məşəl təkli yanmış Azəri qızı- / tunc heykəli qoyulandan sonra. / Bir yanda Cordano Brunonun küli. / Bir yanında Məmməd həsən kişi- / ömrü, günü yollara tökülü. / Yuxarıda kosmopolit göy, / Aşağıda

sərhədlə kilidlənmiş ölkələr... – deyən şairin “asdığı”, “çəkdiyi” şəkillər ilk baxışdan başqa-başqa təfərrüatlar yaratsa da:

*“Bir yanda Ofivensim -
minlərlə insan, beli bükülü.
Bir yanda yolları insanla döşənmiş -
Köhnə Sibir,
Kalıma.
Bir yanda Xirosima - ölü.
Bir tərəfdə
Fərhad, Şirin,
Kərəm, Əsli,
Bir tərəfdə
İsrafil, Qafur
Qastello, Lorca –*

prometeylər nəslı...” [2, s. 36-37], lakin oxucu bu əşya və hadisələrin arsında bir körpü qura bilir və bununla, hissələr, yəni ayrı-ayrı rəsmlər tamlaşır, müxtəlif dinlərin, irqlərin, xalqların nümayəndələri, məkanlar birləşir, R.Rzanın çəkdiyi bütöv poetik tablo (təlqin etmək istədiyi poetik fikir) canlanır: bütün zamanlardan keçən planetar səciyyəli insan və onun ömür yolu. Əslində bu, şairin öz zamanından bütün zamanlara və insanlara, insanlığın tarixinə poetik-fəlsəfi baxışı idi, insanlıq konsepsiyası idi. Tədqiqatçı-şair Arif Abdullazadə yazır ki, “R.Rzada bu cəhət (assosiasiya nəzərdə tutulur – D.C.) bəzən ayrı-ayrı misra, beyt və bənd şəklində, bəzən də bütöv bir şeirdə mövcud olur. Belə şeirlər oxucuda müəyyən bir hiss və ya hissələr silsiləsinin yaranmasını təmin etməklə bərabər, onda həyat hadisələrini daha dərin və mürəkkəb şəkildə anlamağa çalışmaq, onların konkret poetik mahiyyətini dərk etmək, ümumiyyətlə, ən incə mətləblər ətrafında düşünə bilmək qabiliyyəti də tərbiyə edir”. [1, s. 128]

Modernizmin ən səciyyəvi xüsusiyyətlərindən biri zamana, hadisəyə, təfərrüata deyil, detala üstünlük verilməsidir. R.Rza ədəbi məktəbinin təmsilçisi F.Qocanın “Risk” şeirində lirik qəhrəman da lüğətdən adi bir sözü – risk sözünü götürüb onun haqqında fikir yürüdür, “*birüzlü, ikitirə*” kimi ikibaşlı söz sayır, ilk dəfə bir qumarbazın kəşf etdiyini (“*ya apara, ya gətirə*”), ata-ananın kimliyini bilmədən doğulmağın özünün risk olduğunu deyir. Şeirdə “*Bəlkə, boynu kəndirsiz olmaq olar, Bəlkə yana burulmaq olar*” kimi misralar mətnaltı ictimai-siyasi məna kəsb etməklə müstəqillik mənasını ifadə edir, “*boynu kəndirsiz*”, “*yana burulmaq*” ilk baxışdan nəzərə çarpmayan “risk” sözünün bətnində yer alır. Ayaqqabı, qan, qan içən, çaxır və s. kimi zahirən bir-biri ilə əlaqəsiz ayrı-ayrı lövhələr canlandırır:

*“...Ayaqqabını ayağa geyərlər
Qan da qırmızıdı,
Qan içən də var.
Amma ayrı şeydi çaxır...
Və ilaxır, və ilaxır...”* [3, s. 69]

“Rənglər” silsiləsində R.Rza şirmayı rəngi (Afrikanın dərdi / Babamın saqqal darağı), ağ rəngin sevinc çalarını bir-birindən uzaq detallarla assosiasiya etdiyi kimi (Quzey qarı / Bir körpənin südə bulaşmışüz-gözü / Şorbaya yanböyür batırıb çıxardığı / qaşıqdan aldığı ləzzət / Şübhələrin dağıldığı gün / Dost əli...), F.Qocanın “Risk” şeirində də ilk baxışdan bir-biri ilə uyarsız görünən bu misra – sözlər arasında poetik təfəkkürdə assosiasiya yaradılır. Qan, qan içən birdir, çaxır ayrıdır, lakin “fərqli olanlar”ı birləşdirən qırmızı rəng olsa da, əlamət sonrakı misralarda keyfiyyətə keçir. Arazın adı çəkildə artıq oxucu Azərbaycanın ikiyə bölünməsinə, tökülən qanlar, Rusiya və İran kimi imperiya qanıçənləri yaddaşında bərpa edir. “Çaxır” isə onların inkarını yaratmaq, əlamət oxşarlığının heç də həmişə eyni keyfiyyətə malik olmadığını diqqətə çatdırmaq üçün istifadə edilən detaldır. Şair dövrün risk axtardığını, bəzən tarixin, ölkənin də riskdən doğduğunu yazır, Araz kimi

balaca bir “soyuq” çayın böyük bir xalqın yolunu kəsməkdə “qaynar” riskə girməsi ilə buna dözən Od övladının soyuq mütiliyi qarşılaşdırılır. Od övladının soyuq mütiliyi də şeirdə risk kimi görünür. F.Qoca sonda “Heç soyuq da deyil, Elə öz fikirlərimdən üşənirəm” deyə nəticəni oxucunun ixtiyarına buraxır. Şairin “Şərq miniatürləri qədər zərif klassik rübailəri, bizim bayatılar, yapon hoqquları kimi qısa, lakonik mənə tutumlu” son şeirlərini 1960-cı illərlə müqayisə edən yazıçı Anar öz təəssüratlarını belə ifadə edir: “Ümumi qənaətim belədir ki, Fikrət Qoca həm tanış Fikrətdi, həm də yeni Fikrət. Fikrətin ən yeni şeirlərində vaxt etibarını ilə çox uzaq olan “Vals”ın ritm oynaqlığı da var, çox uzaq “Risk”in ictimai kəsəri də...” [4, s. 5]

Abbas Abdulla avtobioqrafik xarakterli “Kimliyim” şeirində özünün keçdiyi ömür yolunu poetik lövhələrlə əks etdirərkən adi bir detalı – üzüm giləsini bədii detala çevirir. Vaxtilə on beş yaşında bazarda satdığı üzümlə “Uyğusuz gecələrimi satırdım/Dostlarımla oyunumu satırdım / Boyumu-buxunumu satırdım / Fikrimi-düşüncələrimi satırdım” deyən şair bütün diqqəti üzüm gilələrinə yönəldir:

*“Bir sözlə, satdığım üzümün gilələrində
Mənim olmayan cocuqluğumu satırdım,
İtən sevincimi, göz yaşalarımı satırdım,
Anama-bacılarıma örpək alırdım,
Bir mahnım da vardı:
“Qondurası qırmızı,
Ölürəm, a dağlar qızı...” [5, s. 15]*

Abbas Abdulla şeirlərinin dilini nəzərdən keçirərkən heca ilə sərbəstin qovuşduğundan yaranmış üslubi xüsusiyyətlər, heca ənənəsinin güclü təsiri, qafiyəyə meyillilik aydın hiss olunur.

Rəsul Rza və bu poetik məktəb nümayəndələrində söz çevikliyi, lakoniklik ənəvi şeirlərdən fərqli olaraq daha çox assosiasiativ təfəkkürdən doğur və bir növ assosiasiya prosesi özü bunu tələb edir, şairi buna məcbur edir. Məsələn, R.Rzanın “İnsanlar” şeirindəki kimi: “Doyumsuz gözlər, / duyumsuz ürəklər. / Bağlı qollar, / ağır yüklü kürəklər. / Yüksəliş pillələri, / qazanış zirvələri. / Ağlın, zəkanın / neçə ölümsüz əsəri”. [2, s. 40]

V.Səmədöglü 1962-ci ildə yazdığı bir şeirdə poetik ünvanını lakonik şəkildə ifadə etmək üçün bir qədər də irəli gedərək poetik fikrin maksimal yığcamlığına nail olmaq üçün artıq söz və ifadələrdən, şəkilçilərdən “qaçır”, lakin söz-misraların xüsusi məntiqi ardıcılıqla düzülməsi hesabına poetik mənənin daxili tamlığı qorunur: “Mənim ünvanım: / Nəhayətsizlik. / Zaman. / Məkan. / Dünən, / bu gün / və sabah. /...Qalaktika. / Günəş sistemi. / Yer kürəsi. / Torpaq...” [6, s. 9] Zaman və məkan sərhədlərini aradan götürən şairin misradan-misraya ümumidən xüsusiyyəti keçidi aydın görünür və hətta ünvan şeirə qədər davam edir: Azərbaycan. / Bakı. / Sakit bir küçə. / Ev dörd, mənzil otuz yeddi. / Üçbucaq masa. / Kağız və qələm. / Şeirlər...

F.Qocanın “Qatar” şeirinin də poetik mətni başdan-ayağa maksimal lakoniklik üzərində qurulmuşdur. Şeirdə qatar bir bədii detala çevrilir, şair onu “yerişini” zamana bənzədir, vaxtlarla müqayisə edir, lakin sanki bu tələskənlik, sürətli “qaçış” və onun tez-tez çıxartdığı “tapar-tapar” səsi şeirə hopur:

*“Qaçır qatar,
Uçur qatar,
Taraq-taraq,
Düşür qalır
Polad izi.
Yollar ilə -
daraq-daraq
Yerin üzü” [3, s. 142].*

Sonra “qaçır qatar”, “uçur qatar”, “uçur külək” kimi misralarda küləyin uçması ilə qatarın sürəti zamanın, ömrün sürətinə dönür. Fikrimizcə, qatarın sürətli hərəkəti və bu hərəkət prosesində

“taraq-taraq” səsinin anıdan və birdən “çalınması” poetik fikrində maksimal yığcam misralarla ifadəsinə, forma baxımdan da misraların “qırıq-qırıq”, “kəsik-kəsik” olmasına, yəni hər sözün bir misraya dönməsinə yol açır: “Qaçır, / Uçur / Vaqon-vaqon / Ürək, / Arzu, / Ümid, / Nicat./...Mən zamanam, / çatın mənə, / Tutun məni... / Çatan çatır! / Qalan qalır!”. Hər biri bir misrada verilən “Ürək”, “Arzu”, “Ümid”, “Nicat” və s. sözlərin hər biri bir “taraq-taraq”a dönür. Maraqlıdır ki, intonasiya və ritm poetik mətnə bədii fikrin sürətli qavranılmasına imkan yaradır, hətta üslubi keyfiyyətə, şeirin bədii enerjisinə çevrilə bilər. Ümumiyyətlə, poetik assosiasiyadan yaranan lakoniklik mətnə əsas fikir və məzmunun “açar”ına çevrilən söz və ifadələrin işlənməsini tələb edir ki, bu da şeiri əlavə söz yüklənməsindən xilas edir, eyni zamanda bədii qavramanı sürətləndirir.

Yeni poetik forma axtarırları, əslində, tarixi-poetik ənənədən qaçmaq novatorluqla yanaşı modern şeirin tələblərindən birinə çevrilmişdi. Yeni, orijinal məcazlar, təşbehlər, metaforlar və fərdi poetik obrazlardan istifadə imkanları da şairin novator fərdi poetik üslubun göstəricilərindən sayılmalıdır. Bu baxımdan R.Rza ədəbi məktəbinin davamçılarını nəzərdə tutan çağdaş ədəbi təmayüllərin tədqiqatçısı E.Akimova “Şeirin bədii təsvir və ifadə vasitələrinin dəyişdirilməsi, assosiativ təfəkkürün itiliyi, təşbeh və metaforlara polifonik çalarlıq vermək, konstruksiya əsasında şeiri qurmağa çalışmaq və bu yolla oxucu düşüncəsini oynatmaq, onu daim dinamik və oynaq saxlamağa nail olmaq” [7, s.109] kimi fərqli cəhətləri XX əsr daxilində 60-70-ci illər şeirinin özəlliyi saymışdır. R.Rza hələ 1958-ci ildə yazdığı “Ərk qalası” şeirində “alt dodaqdan üst dodağa qalxa bilməyən səsə qədər vuruşmaq” ifadəsi şeirin bədii təsvir və ifadə vasitələrinin dəyişdirmək cəhdindən xəbər verirdi:

*“Vuruşdular:
alt dodaqdan
üst dodağa qalxa bilməyən
səsə qədər”.* [2, s. 69]

Bu poetik söz və ifadə tapıntıları R.Rzanın məşhur modern sərbəst şeirlərindən (“Rənglər” silsiləsi, “İnsan şəkli”, “Soruş”, “Sarı dana və balaca qız” və b.) əvvəl və sonrakı zamanlarda da müşahidə etmək mümkündür: “ışığı bir çimdik / ayparaya baxdıqca / Yağış, yağış, deyib gözlənilər”, “Parça-parça işıq cındırı ilə / doldu, boşaldı gecə” (“Ulduz yolu və dolu”), “Bilmirəm yaddaşın / yapışqan sədaqətindən / necə can qurtarım” (“Yaddaş”), “Raketlər xaraba qusur”, “Uzaq sözü/araba təkərinə dolaşmışdı / yaxın sözü / çəkməmin bağına”, “ayaqyalın toyuqlar” (“Ömür keçdi, gün keçdi”), “ilk görüşüm / körpə ümidin dadı”, “ömür damcı-damcı düşür / qayıtmazlığa” (“Ömür yolu”), “Üşüyürəm istidən” (“Ayrılıq”), “Məgər qəlbinin / dərd qrammasını oxumuşdunuz?” (“Rekviyem”), “Havadan asılmışdı / yanmış ət qoxusu” (“Torpaq yerində çiçək” – Bu şeir Xankəndində “məhkəmədən” sonra diri-diri yandırılan üç azərbaycanlıya həsr olunmuşdur), “Mən bilmirəm hansı gündür / dənizin ad günü” (“Dənizin ad günü”), “Rəngli yuxular görürəm / qırmızı, sarı, yaşıl”, “Yorulmuşam / rəngsiz yuxulardan / adilikdən / əzbər bilikdən / yorulan kimi”, “Bəzən ayılıram yuxudan / yuxu içində”, “rəglərin qışqırıcı düzümü”, “İsti sarını gördüm / rəngində xəzəllərin”, “Soyuq yaşılı gördüm / gözündə gözəllərin”, “Ağacların barmaqları qapqara”, “Sarı alov rəngi axırıdı/dağlara, daxmalara” (“Rəngli yuxular”)...

Bunu 1970-ci illərdə “sosrealizm tabularının qarşısına sürrealizmin azad ruhu və mistik rüyaları ilə” (Azər Turan) çıxan Ç.Əlioğluda da müşahidə etmək mümkündür. Akademik N.Cəfərov yazırdı ki, “...Ç.Əlioğlunun şeirlərində söz-leksikon o qədər güclü, enerjilidir ki, qrammatikani bütünlüklə sıxışdırır, ikinci, hətta üçüncü plana keçirir. O, bunu edə bilər (və edir)!...” [8, s. 26].

*“Uçan işıq daşlardan
Çiçəklərdən keçirdi.
Yarpaqlar, ağaclar,
Uçan işıqla birgə
Ruhumu da içirdi.
Ağacların şirəsində özümü axan gördüm...”*

Uçan işıqla keçdim.

Dünyanın daşından, dəmirindən". [5, s. 10]

Eləcə də şairin "Bürkü" şeirində "bekar bürkü", "avara bürkü", "tülkü bürkü", "tüklü bürkü" və s. tipli sözlər yeni bədii təyinlərdən xəbər verirdi. Adi bir detal – yayın "bürkü"sünü poetik mətnin gedişatında bədii detala çevirən şair "iştahası özündən böyük kiçik müdirləri"nin bürokratçılığının, yalan vədlərinin, "get-gəl"lərinin daha dəhşətli "bürkü" yaratdığını parçadan-parçaya rəsm edir. Lirik qəhrəman tüstülü küçələrin avtobus, maşın bürküsünə düşür, pulgir bazarların möhtəkirlük bürküsündə bişir, daha sonra bürkü detalı R.Rza və Ə.Kərim şeirində olduğu kimi planetarlaşır: "Bürküdür... / Atom silahı keçirib ələ / Afrikanın cənubunda / bir dələduz ölkə... / Bürküdür... / Yaponiyada / Samuray ordusu / dirçəlir yenə... / Bürküdür... / Qardaş qırğını / gedir İranda... [9, s. 13-14]

Şeir beləcə ictimai-siyasi narahatlığın, dəhşətlərin "bürkü" yaratması ilə davam edir. "Ürküdün / Bu tülkü bürkünü / tüklü bürkünü / Götürün kürəyimdən / alın çiyinimdən / bürkü kürkünü" şəklində sonlanan "söz oyunu"nda bürkü ilə kürkün alliterasiyası baş tutur və bəşəri təhlükənin – siyasətləşən bürkünün hiyləgərliyi fonunda poetik fikrin açılmasına kömək edir.

N.Kəsəmənli, S.Rüstəmخانlı və Ç.Əlioğlunu birləşdirən taleyin sonralar onları üslub, yaradıcılıq maneraları baxımdan ayırdığını göstərən akademik N.Cəfərov N.Kəsəmənlinin lirik-psixoloji, S.Rüstəmخانlının lirik-publisistik, Çingiz Əlioğlunun isə lirik-metafizik üsluba malik olmasını dəqiqləşdirir: "Hər üç üslub eyni dərəcədə emosional, hətta üsyankardır, ancaq üçüncü üslub həm də eksperimentalıdır... Nüsrət Kəsəmənli ilə Sabir Rüstəmخانlının ilhamının obyektı, fakturası həmişə çox konkret olduğu halda, Çingiz Əlioğlunun şair ilhamı barədə bunu demək olmaz; o, çox zaman tamamilə mücərrəd, qeyri-müəyyən fakturadan – heç nədən şeir yarada bilər (və bilir)!" [8, s. 26]

Qətiyyətlə demək olar ki, Rəsul Rzanın sərbəst modern, fəlsəfi-intellektual şeirləri Azərbaycan poeziya məkanında azad şeir fəlsəfəsinin, poetexnologiyasının yaranmasına və inkişafına təkan verən və bu istiqaməti seçən ədəbi gəncliyi stumullaşdıran başlıca "poeziya amili" olmuşdur.

ƏDƏBİYYAT

1. Abdullazadə A. Şairlər və yollar (Azərbaycan sovet poeziyasında yaradıcılıq üslubları). Bakı: Elm, 1984, 224 s.
2. Rza R. Seçilmiş əsərləri. Beş cildə. I cild. Bakı: Öndər, 2005, 304 s.
3. Qoca F. Seçilmiş əsərləri, Bakı: Şərq-Qərb, 2004, 248 s.
4. Anar. Fikrət Qoca təsəllisi // Rəsul Rza. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2004, s. 4-11
5. Abdulla A. Sonsuzluğa gedən karvan (Şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1988, 155 s.
6. Səmədoğlu V. Sən uzaq yaşıl ada. Bakı: Şərq-Qərb, 2004, 264 s.
7. Akimova E. Çağdaş poeziya və ədəbi təmayüllər. Bakı: YYSQ - Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri, 2018, 374 s.
8. Cəfərov N. Çingiz Əlioğlu - çərçivənin çərçivəsizliyi, yaxud çərçivəsizliyin çərçivəsi // "525-ci qəzet", 2010, 11 dekabr
9. Əlioğlu Ç. Ömür ağacı (Şeirlər və poemalar). Bakı: Yazıçı, 1980, 141 s.

РЕЗЮМЕ
ВОПРОСЫ ПОЭТТЕХНОЛОГИИ ЛИТЕРАТУРНОЙ ШКОЛЫ РАСУЛА РЗЫ
Джуманов Д.А.

Ключевые слова: *модернистское стихотворение, поэтическая ассоциативность, художественная деталь, лаконичность, поэтизм.*

С точки зрения вольной, философско-интеллектуальной поэзии периода азербайджанской поэзии 1960-80-х годов литературная школа Расула Рзы великолепна своей оригинальностью. Хотя А.Карим, А.Салахзаде, И.Исмаилзаде, Ф.Годжа, Ф.Садик, В.Самедоглу, В.Джабраилзаде, Р.Ровшан, А.Абдулла и другие были объединены одним стилем, они отличались по индивидуальным поэтическим стилям. В статье рассматривается поэтическая ассоциативность, которая является главной лингвистической и стилистической особенностью этой литературной школы. Исследования показывают, что в процессе ассоциации язык поэзии настраивается на новый ритм и интонацию. Обыкновенная деталь изображается и превращается в художественную, создается максимальная лаконичность, а поэтика претерпевает важные изменения качества и формы.

SUMMARY
ISSUES OF POETECHNOLOGY IN RASUL RZA LITERARY SCHOOL
Jumanov D.A.

Key words: *modern poetry, poetic associativity, artistic detail, conciseness, poetism*

In terms of modern-free, philosophical-intellectual poetry of the period of Azerbaijani poetry in 1960-80, Rasul Rza literary school is magnificent with its originality. Although A.Karim, A.Salahzadeh, I.Ismayilzadeh, F.Goja, F.Sadiq, V.Samadoglu, V.Jabrayilzadeh, R.Rovshan, A.Abdulla and others united in one style, they were separated according to their individual poetic styles and style of expression. The article discusses the poetic associativity, which is the main language and style feature of this literary school. Research shows that in the process of association, the language of poetry is tuned to a new rhythm and intonation. Ordinary detail is depicted and transformed into artistic detail, maximum conciseness is created, and poetics undergoes important changes in quality and form.

Daxilolma tarixi:	İlkin variant	03.05.2020
	Son variant	10.09.2020